

Türkiye’de Üçüncü Yaş Üniversiteleri: Birleşmiş Milletler Yaşlılık İlkeleri ve Aktif Yaşlanma Perspektifinden Bir Değerlendirme

Universities of the Third Age in Turkey: An Evaluation from the Perspective of the United Nations Principles for Older Persons and Active Ageing

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye’de faaliyet gösteren Üçüncü Yaş Üniversitelerini (Tazelenme Üniversiteleri), Birleşmiş Milletler Yaşlılık İlkeleri ve Dünya Sağlık Örgütü’nün Aktif Yaşlanma Yaklaşımı çerçevesinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile protokol imzalamış 26 üniversite arasından, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında aktif olarak eğitim veren 17 üniversitenin ders müfredatı incelenmiştir. Çalışmada, söz konusu üniversitelerde sunulan ders içerikleri bağımsızlık, katılım, bakım, kendini gerçekleştirme ve itibar ilkeleri ile aktif yaşlanmanın temel boyutları açısından analiz edilerek, Türkiye’deki Üçüncü Yaş Üniversitelerinin aktif yaşlanma politikalarıyla ne ölçüde örtüştüğü ortaya konulmuştur. Çalışmanın sonucunda Türkiye Üçüncü Yaş Üniversitelerinin aktif yaşlanma bağlamında sağlık, bakım ve yaşam boyu öğrenme ekseninde güçlü biçimde ele alındığını; BM yaşlılık ilkelerine uyum açısından bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme boyutlarında görece uyum sağladığı ancak; katılım ve itibar ilkelerinin daha çok farkındalık düzeyinde kaldığı; ayrıca aktif yaşlanmanın katılım, hak temelli güçlenme ve kamusal görünürlük boyutlarında yapısal olarak derinleştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: BM Yaşlılık İlkeleri, Aktif yaşlanma, Üçüncü yaş Üniversiteleri, Türkiye.

ABSTRACT

This study aims to evaluate Universities of the Third Age (Tazelenme Universities) operating in Türkiye within the framework of the United Nations Principles for Older Persons and the World Health Organization’s Active Ageing Approach. In this context, the curricula of 17 universities that were actively providing education in the 2024–2025 academic year were examined among a total of 26 universities that had signed a protocol with the Ministry of Family and Social Services. In the study, the course contents offered at these universities were analyzed in terms of the principles of independence, participation, care, self-fulfilment, and dignity, as well as the core dimensions of active ageing, in order to determine the extent to which Universities of the Third Age in Türkiye align with active ageing policies. The findings indicate that Universities of the Third Age in Türkiye address active ageing strongly along the axes of health, care, and lifelong learning; that they demonstrate a relatively strong alignment with the United Nations Principles for Older Persons in terms of independence and self-fulfilment; however, that the principles of participation and dignity remain largely at the level of awareness. Furthermore, the results suggest that active ageing needs to be structurally deepened in terms of participation in decision-making processes, rights-based empowerment, and public visibility.

Keywords: United Nations Principles for Older Persons, Active ageing, Universities of the Third Age, Türkiye.

GİRİŞ

Yaşlanma ve yaşlılık, moleküler ve hücresel düzeyde biriken biyolojik hasarların yanı sıra çevresel ve bireysel etkenlerin etkisiyle şekillenen bir süreçtir. Dolayısıyla aynı kronolojik yaştaki bireyler arasında fiziksel ve zihinsel kapasite açısından belirgin farklılıklar görülebilmektedir. Yaşlanma sürecinin bu heterojen yapısı her yaşlı bireyin yaşam koşullarının ya da ihtiyaçlarının çeşitli şekillerde olabileceği gerçeğini göstermektedir. Ancak; değişmeyen ve açık biçimde gözlemlenen bir diğer gerçek ise yaşlı nüfusun; bu süreçte bakım gereksiniminin artması, iş gücü piyasasına erişimin sınırlanması, kronik hastalıkların yaygınlığı ile yalnızlık ve yoksulluk risklerinin yükselmesidir. Nitekim bu gerçekler yaşlı nüfusunu toplumun kırılgan ve özel olarak korunması gereken dezavantajlı bireyler haline getirmektedir. Bu nedenle yaşlı nüfusun bu dezavantajlı konumu, bireysel sağlık durumlarının yanı sıra sosyal, ekonomik ve çevresel faktörlerin bir araya gelmesiyle toplum içinde genel refahın altında kalmalarına sebebiyet vermektedir. Bu bağlamda toplumda yaşlı nüfusunun artması ile eğer yaşlılara yönelik geliştirilen sosyal politikalar ülke özelinde yetersiz ve zayıfsa artan yaşlı nüfusuna paralel olarak toplum genel refahının da düşmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla yaşlanma, bireysel bir yaşam evresi olmanın ötesinde, sosyal refahın sürdürülebilirliği ve kamusal politika tasarımı açısından ele alınması gereken temel bir sosyal politika meselesi olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada yaşlanmanın toplumsal ve kamusal etkilerinin daha iyi anlaşılabilmesi için, yaşlı nüfusun dünyada ve Türkiye’deki demografik gelişim seyri küresel ölçekte incelendiğinde; doğurganlık oranlarının azalması, yaşam ömrünün uzaması ve baby boomer kuşağının yaşlanması gibi sebeplerle yaşlı nüfusunun toplam nüfus içinde artış eğiliminde olduğu ve Dünya Sağlık Örgütüne göre 2015-2050 yılları arasında dünyada 60 yaş üzeri yaşlı nüfusunun oranı %12’den; %22’ye çıkarak iki katına ulaşacağı öngörülmektedir (WHO, 2025). Türkiye özelinde ise

Bahar Altunok¹

How to Cite This Article

Altunok, B. (2026). Türkiye’de üçüncü yaş üniversiteleri: birleşmiş milletler yaşlılık ilkeleri ve aktif yaşlanma perspektifinden bir değerlendirme. *International Academic Social Resources Journal*, 11(1), 85-95. (e-ISSN: 2636-7637). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18823859>

Arrival: 22 January 2026

Published: 28 February 2026

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Malatya/Türkiye. ORCID: 0000-0001-8106-3609

bu oranın 2050 yılında %23,1, 2075 yılında %31,7 olacağı yönündedir. Diğer bir deyişle Türkiye’de 2075 yılında her üç kişiden birinin yaşlı olması beklenmektedir (TÜİK Haber Bülteni, 2024).

Nüfus projeksiyonları rehberliğinde ön görülen yaşlı nüfus artışına ve küresel ölçekte yaşlı nüfusun mevcut oranına istinaden Dünya Sağlık Örgütü ve Birleşmiş Millet gibi dünyanın önde gelen uluslararası kuruluşları, sağlık ve sosyal sistemlerinin bu demografik değişime en iyi şekilde hazır olmasını sağlamak için çeşitli politikalar geliştirerek dünya ülkelerine rehberlik etmektedirler. Dünya Sağlık Örgütü tarafından aktif yaşlanma yaklaşımı ve BM tarafından belirlenen yaşlılık ilkeleri bu uygulamalar arasında en önemlileridir. 1990 yılında Dünya Sağlık Örgütü tarafından anlam bulan aktif yaşlanma kavramı, bireylerin yaşlanırken yaşam kalitelerini artırılması ve bu doğrultuda topluma sosyal, kültürel ve ekonomik katılımının sağlanmasıdır. BM yaşlılık ilkeleri ise yaşlı nüfusunun “insan onuruna yakışır, hak temelli ve toplumsal yaşama katılımı esas alan bir çerçevede korunması ve güçlendirilmesi” amacıdır. Bu ilkeler ve yaklaşımlar öncülüğünde çeşitli uygulamalar, sosyal politikalar ya da projeler ile yaşlanma; bağımlı, tüketen, pasif ve toplumda yük olarak görülen olumsuz yaklaşımların uzağında aktif ve üretebilen; sağlıklı ve kaliteli yaşlanma sürecine konumlandırıran bir çerçeveye taşınmaktadır. Üçüncü Yaş Üniversiteleri de bu uygulama örneklerinden biridir. Üçüncü Yaş Üniversiteleri genelde 60 yaş ve üzeri yaşlı bireylerin sosyal, fiziksel ya da zihinsel açıdan destekleyerek aktif yaşlanmalarına katkı sunan ve üniversiteler bünyesinde yürütülen akademik organizasyonlardır. Bu çalışma da Üçüncü Yaş Üniversiteleri Türkiye özelinde BM yaşlılık ilkeleri ve aktif yaşlanma perspektifinden ele alınmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde kavramsal çerçeveye yer verilerek konunun arka planı açıklanmaya çalışılmıştır. Sonrasında ise çalışmanın konusu olan Üçüncü Yaş Üniversiteleri, aktif olarak çalışmalarını yürüten Türkiye’deki üniversiteler özelinde aktif yaşlanma ve BM yaşlılık ilkeleri perspektifinde değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda Türkiye Üçüncü Yaş Üniversitelerinin aktif yaşlanma bağlamında sağlık, bakım ve yaşam boyu öğrenme ekseninde güçlü biçimde ele alındığını; BM yaşlılık ilkelerine uyum açısından bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme boyutlarında görece uyum sağladığı ancak; katılım ve itibar ilkelerinin daha çok farkındalık düzeyinde kaldığı; ayrıca aktif yaşlanmanın katılım, hak temelli güçlenme ve kamusal görünürlük boyutlarında yapısal olarak derinleştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Yaşlanma ve Aktif Yaşlanma

Yaşlanma genel anlamda, yalnızca biyolojik değişimlerden ibaret olmayıp bireysel, çevresel ve toplumsal etkenlerin etkileşimiyle şekillenen; fizyolojik dönüşümlerin yanı sıra sosyal rol değişimleri ve psikolojik uyumu da kapsayan çok boyutlu bir süreçtir (Şen, vd., 2025: 1112). Genel tanım dışında yaşlılık demografik açıdan incelendiğinde; 65-74 yaş arası içeren ve emeklilik sonrası şeklinde ifade edilen dönem “Genç (Erken) Yaşlılık”, fonksiyonel kayıpların yaşandığı ve sıklıkla kişinin tek başına hayatını devam ettirdiği, 75-84 yaş arası içeren dönem “Orta Yaşlılık” ve 85+ yaş üzerini içeren, ailelerin veya özel bakım veren kurumların desteğine gereksinim duyulan dönem “İleri Yaşlılık” şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak, doğumla başlayan ve süreklilik gösteren yaşlanma kişiler arasında değişiklikler gösteren bir süreçtir. Buna paralel olarak da yaşlanma süreci birçok faktöre bağlı olarak da farklı şekillerde de tanımlanmaktadır. Örneğin; kişinin doğumuyla başlayan yaşlanma kronolojik yaşlanma; fizyolojik ve morfolojik olarak farklılıkların yaşanmaya başlanmasıyla başlayan biyolojik yaşlanma; hastalıklara bağlı oluşan, doğal biyolojik yaşlanma süreci patolojik yaşlanma; bireylerin davranış, uyum ve zihinsel işlevlerindeki değişimler ile başlayan psikolojik yaşlanma; toplumsal ilişkiler, roller ve sorumluluklardaki farklılaşmalar ile ortaya çıkan sosyal yaşlanma ve emeklilikle birlikte gelir düzeyinin düşmesinin yaşam koşullarına etkisi ile ortaya çıkan yaşlanma ise ekonomik yaşlanma şeklinde tanımlanmaktadır (Kalyoncuo ve Kartın, 2021: 28). Bu nedenledir ki biogerontologlar, bireylerin yaşlanma sürecinin nasıllığını %25’ini genetik faktörlerle; %75’ini ise çevresel koşullardan kaynaklı faktörlere bağlayarak açıklamaktadır. Bu çevresel faktörlere aynı zamanda bireylerin dış koşulları seçmelerine yol açan davranışsal olaylar da dahil edilmektedir. Bu bağlamda bireysel yaşlanma rastlantısal bir süreç olmamakta ve birey kendi yaşlanma sürecinin bir öznesi olarak bu süreci kendi aldıkları kararlardan ve yaşam seyri boyunca edindikleri davranışsal repertuarlar ile iyi, sağlıklı ve aktif yaşlanma sürecine dönüştürebilmektedirler. (Fernández-Ballesteros, vd. 2013: 1) 1990 yılında Dünya Sağlık Örgütü tarafından anlam bulan aktif yaşlanma kavramı, yaşlı bireylerin sağlıklı yaşlanmasının ve sağlık hizmetlerine erişimin ötesinde insan hakları çerçevesinde konuyu ele almakta ve BM Yaşlılık İlkeleri doğrultusunda yaşlı bireyler için bağımsızlık, katılım, itibar, bakım ve kendini gerçekleştirme ilkeleri çerçevesinde hak temelli bir yaklaşımı kapsamaktadır (WHO, 2002: 13). Dünya Sağlık Örgütü 2002 yılında yayınladığı Active Ageing: A Policy Framework adlı raporda aktif yaşlanmayı; “bireyler yaşlandıkça bireylerin yaşam kalitesini artırmak amacıyla, sağlık, katılım ve güvenlik için sunulan fırsatların en üst düzeye çıkarılması süreci” şeklinde tanımlamıştır (WHO, 2002: 12). Bu bağlamda aktif yaşlanma yaklaşımı yaşlılara yönelik ihtiyaç temelli anlayıştan ziyade yaşlılık sürecinde fırsat eşitliği ve eşit muameleyi savunmaktadır. Diğer bir deyişle sağlıklı yaşlanmaya kıyasla daha kapsayıcı bir mesaj iletmektedir. Bu nedenle aktif yaşlanma iyi yaşlanmanın yeniden formüle edilmesinin yanı sıra bazı kamusal aktörler tarafından toplumsal düzeni yeniden yapılandırmak amacıyla kullanılan bir araçtır (López, ve Sánchez, 2019: 407).

Nitekim aktif yaşlanma kapsamında geliştirilecek politika ve programların; sağlık, istihdam, emek piyasası ve eğitim gibi tüm alanları kapsaması, erken ölümleri ve kronik hastalıkları azaltması, ileri yaşta yaşam doyumunu artırması ve yaşlı bireylerin toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasal yaşama etkin katılımını sağlaması gerekmektedir (Çolak ve Özer, 2015: 118). Yaşlanan toplumlarda sosyal refahın sürdürülebilmesi, yaşlı bireylerin yük olarak görülmesi anlayışının terk edilerek onların bilgi, deneyim ve potansiyellerinin toplumsal yaşama aktif biçimde dâhil edilmesini gerektirmektedir. Bu doğrultuda geliştirilecek politikalar, yaşlıların yaşam kalitesini korumayı, sağlık ve işlev kayıplarını önlemeyi ve sosyal katılımı güçlendirmeyi hedeflemekle birlikte; yaşlılığın biyolojik, sosyokültürel, ekonomik ve psikolojik boyutlarıyla ele alınması, aktif, sağlıklı ve üretken bir yaşlanan toplumun oluşturulmasında temel bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır (Özdemir ve Çiftçi, 2024: 44).

Özetle aktif yaşlanma yaklaşımı; sağlık ve sosyal hizmetler, davranışsal, bireysel, fiziki, sosyal ve ekonomik etkenlerden oluşan çok boyutlu bir çerçeve sunmaktadır. Bu yaklaşım, yaşam seyri perspektifiyle sağlık ve sosyal hizmetlere eşit, bütünsel ve ayrımcılıktan uzak erişimi; sağlıklı yaşam tarzlarının her yaşta benimsenmesini ve bireyin kendi bakımına aktif katılımını vurgulamaktadır. Davranışsal etkenler (fiziksel aktivite, sağlıklı beslenme, zararlı alışkanlıklardan kaçınma) hastalık ve işlev kayıplarının önlenmesinde belirleyicidir. Genetik, çevresel ve psikolojik faktörler bireysel yaşlanma sürecini şekillendirirken; yaşlı dostu fiziki çevre bağımsızlığı ve güvenliği destekleyerek riskleri azaltmaktadır. Sosyal çevre, sosyal destek, eğitim ve yaşam boyu öğrenme sağlık, katılım ve güvenliği güçlendirirken; sosyal izolasyon, istismar ve yaş ayrımcılığı önemli riskler oluşturmaktadır. Ekonomik etkenler (gelir, istihdam ve sosyal koruma) aktif yaşlanmada kritik olup, özellikle yalnız ve kırsalda yaşayan yaşlı kadınlar daha kırılgan gruplardır. Ayrıca gönüllülük ve kayıt dışı emek dâhil olmak üzere yaşlıların toplumsal katkılarının tanınması, aktif yaşlanmanın güçlendirilmesi açısından önemlidir (Çuhadar, 2020: 373-375).

Birleşmiş Milletler Yaşlılık İlkeleri

Günümüzde sağlık alanında yaşanan gelişmelere bağlı olarak bütün ülkelerde ortalama yaş ömrü uzamakla birlikte bireyler, daha sağlıklı bir şekilde ileri yaşlara ulaşabilmektedirler. BM'ye göre yaşlı bireylerin sayısının ve oranının giderek arttığı bir dünyada, istekli ve yetenekli yaşlı bireylerin toplumun devam eden faaliyetlerine katılmaları ve katkıda bulunmaları için fırsatlar sağlanması gerekmektedir. Bu doğrultuda BM 1991 yılında, Dünya Yaşlanma Meclisi tarafından kabul edilen ve genel kurul tarafından 3 Aralık 1982 tarihli 37/51 sayılı kararıyla onaylanan Uluslararası Yaşlanma Eylem Planı uyarınca “*bağımsızlık, katılım, bakım, kendini gerçekleştirme ve saygınlık*” olmak üzere yaşlılık ilkelerini kabul etmiş ve ülkelerinde bu ilkeleri ulusal programlarına dahil etmeye teşvik etmiştir. Buna göre (UN, 1991):

-Bağımsızlık İlkesi, yaşlı bireylerin temel gereksinimlerini karşılayabilecek ekonomik, sosyal ve fiziksel koşullara sahip olmalarını ve işgücünden çekilme gibi konularda yaşamları üzerinde söz sahibi olmalarını esas almaktadır. Bunun yanı sıra yaşlı bireylerin kendilerine uygun eğitim ve öğretim programlarına erişebilmelerine ve mümkün olduğunca kendi evlerinde uzun süre yaşayabilme imkanına olanak sağlanması da bu ilke kapsamındadır.

-Katılım İlkesinde ise yaşlı bireylerin toplum içinde sosyal dışlanmaya maruz kalmamaları için toplumla entegre kalmasına ve refahlarını doğrudan etkileyecek politikaların geliştirilmesine ve bu politikaların uygulanma noktasında yaşlı bireylerin aktif olarak katılımı gerektiğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca bu ilke yaşlı bireylerin bilgi ve birikimlerini gençlere aktarabilmesini ve paylaşmasını esas almaktadır. Bu doğrultuda yaşlıların topluma hizmet edebilecekleri gönüllü faaliyetlerde yer almaları ve kendi ilgi ve yeteneklerine uygun alanlarda örgütlenerek dernekler ya da hareketler kurabilmeleri de bu ilkenin diğer temel unsurlarıdır.

-Bakım İlkesi; yaşlı bireylerin aile ve toplum desteğiyle korunmasını; fiziksel, zihinsel ve duygusal iyilik hâllerini sürdürmelerini sağlayacak sağlık hizmetlerine erişimini ifade etmektedir. Aynı zamanda özerkliklerini güçlendiren sosyal ve hukuki hizmetlere ulaşabilmeleri, güvenli ve insancıl kurumsal bakım olanaklarından yararlanmaları ve bakım sürecinin her aşamasında insan hakları, onur, mahremiyet ve karar verme haklarının korunması bu ilkenin temel unsurlarıdır.

- Kendini Gerçekleştirme İlkesi ise yaşlı bireylerin potansiyellerini tam olarak kullanabilmeleri gerektiğini ve bunu gerçekleştirebilecek fırsatların sunulması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca yaşlı bireylerin toplumun eğitim, kültür, maneviyat ve eğlence kaynaklarına erişimi olması gerektiği bu ilkenin temel unsurlarıdır.

-Saygınlık İlkesi son ilke olup bu ilke, yaşlı bireylerin onurlu ve güvenli bir yaşam sürmesini; her türlü sömürü, istismar ve ayrımcılıktan korunmasını ifade etmektedir. Yaşlılara, yaş, cinsiyet, etnik köken, engellilik ya da ekonomik katkılarından bağımsız olarak adil ve saygılı biçimde yaklaşılması bu ilkenin temelini oluşturmaktadır.

Üçüncü Yaş Üniversiteleri: Kavramsal ve Tarihsel Arka Plan

Üçüncü Yaş Üniversiteleri (U3A); genelde 60 yaş ve üzeri yaşlı bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal yönden desteklenmesini hedefleyen, akademik ve sosyo-kültürel faaliyetleri bir arada sunan organizasyonlardır (Çevrim İçi Erişim: <https://3yu.sbu.edu.tr/genel-bilgiler/hakkimizda/>). Üçüncü Yaş Üniversiteleri ne yaygın olarak kabul edilen

bir yaş sınırı bulunmasa da genellikle 60 yaş sonrası emekli olan diğer bir deyişle tam zamanlı istihdamın bittiği ve ikinci çağ evresini tamamlayan insanların katıldığı bilinmektedir. İnsanların 60 yaş sonrası bu evresi yaşamının üçüncü çağı olarak literatürde geçmektedir. Dünya nüfusunun yaşlanması ve bu yaşlı nüfusun toplum ve kamu mali bütçeleri üzerinde bir yük olarak kabul edilmesi şeklindeki kabul gören olumsuz tutumun yerine eski nesil ile daha fazla dayanışma ve iş birliğine sahip kapsayıcı bir topluma ulaşmak yönünde bir tutum değişikliğine gidilmesiyle Dünya genelinde U3A'ların kurulması aktif yaşlanmanın stratejik hedefleri arasında yer almıştır (Çölgeçen ve Çölgeçen, 2020: 2501).

Üçüncü Yaş Üniversiteleri' nin tarihsel arka planı incelendiğinde ilk olarak Fransız hükümeti tarafından 1968 yılında kabul edilen ve üniversiteleri yaşam boyu eğitimin sağlanmasından sorumlu kılan yasal düzenleme ile 1972 yılında Pierre Vellas tarafından Toulouse Üniversitesi bünyesinde emekli bireylere dersler, rehberli geziler ve diğer kültürel etkinliklerden oluşan bir yaz programını sunmasıyla başlamıştır. Programın sona ermesine rağmen katılımcıların coşkusu ve istekliliği doğrultusunda Pierre Vellas bu programı, 1973 yılında emeklilere yönelik bir ders dizisi başlatmaya yöneltmiş ve Vellas “yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artırmak, genç yaş gruplarıyla yakın ilişkiler içinde yaşlılara yönelik sürekli bir eğitim programı gerçekleştirmek, gerontolojik araştırma programlarını koordine etmek ve gerontoloji alanında başlangıç ve sürekli eğitim programlarını hayata geçirmek olmak üzere dört amaç doğrultusunda bu yeni eğitim girişimini başlatmıştır. Böylece İlk Üçüncü Yaş Üniversitesi (U3A), o dönemde Fransa’da yasal emeklilik yaşına ulaşmış, basit bir kayıt formunu doldurmayı ve sembolik bir ücret ödemeyi kabul eden herkese açık olarak kurulmuştur (Formosa, 2014: 43). Toulouse girişimi olarak başlayan U3A üç yıl sonrasında Avrupa ülkeleri olan Belçika, İsviçre, Polonya, İtalya, İspanya ve Kanada’nın Quebec bölgesinde de kurulmuştur (Formosa, 2014: 44). Bu modelde sunulan eğitimlerin çoğunlukla yaşlı bireylerin varsayılan ihtiyaç ve ilgilerine göre tasarlandığı, genellikle seminerler ve açık tartışma oturumlarından oluştuğu ve ağırlıklı olarak öğretim üyesi merkezli bir yapıya sahip olduğu bilinmektedir (Hebestreit, 2008: 549).

1981 yılında Cambridge’de kurulan İngiliz modeli ise Fransız U3A modelinden belirgin bir şekilde ayrılmakla birlikte “kendine yardım” ile “öz-yeterlilik” ilkeleri üzerine inşa edilmiştir. Bu model ise zaman içerisinde Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Afrika gibi ülkelere de yayılmıştır. Bu modelde öğrenme ve öğretme süreçlerinin karşılıklı ve eşzamanlı olarak gerçekleşmekte ve akademik kabul ya da kabul koşulları ve sınavlar içermemesi nedeniyle modelin geleneksel eğitim kurumlarıyla kurumsal bir bağı bulunmamaktadır (Hebestreit, 2008: 550).

Her iki model yaklaşımlar farklı olsa da bu üniversitelerin, aktif yaşlanma bağlamında yaşlı bireylerin hayatına dokunduğu onların hayat boyu öğrenme, toplumsal bütünleşme ve sağlıklı üretken bir şekilde yaşlanmalarını desteklediğini söylemek mümkündür. Bu yönüyle Üçüncü Yaş Üniversiteleri; yaşlılığı edilgenlikten çıkararak katılım, öğrenme ve özerklik temelinde yeniden tanımlayan yapılar olarak günümüzde hala faaliyetlerini sürdürmektedirler.

TÜRKİYE’DE ÜÇÜNCÜ YAŞ ÜNİVERSİTELERİNİN GENEL GÖRÜNÜMÜ

Üçüncü Yaş Üniversiteleri Türkiye’de Tazelenme Üniversitesi adıyla ilk kez Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr. İsmail Tufan'ın önderliğinde geliştirilmiş bir sosyal sorumluluk projesidir. Proje, Prof. Dr. Tufan tarafından Antalya Akdeniz Üniversitesi bünyesinde 2016 yılında uygulamaya konulmuştur. Ülke genelinde gördüğü ilgiyle 2017-2018 dönemi itibarıyla “İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Alanya Hamdullah Emin Paşa (HEP) Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinde” de kampüsleri açılmıştır (Çevrim İçi Erişim: <https://tazelenme.com/hakkinda>). 25 Mayıs 2021 tarihinde ise projenin eğitim programı hakları ise iş birliği protokolü ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına devredilmiştir. Henüz çok yeni olmasına rağmen ülke çapında gördüğü ilgiye istinaden 2024-2025 öğretim döneminde “Akdeniz Üniversitesi, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Kıbrıs Girne Üniversitesi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Batman Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesinde” gibi bir çok üniversite, T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile iş birliği halinde eğitimler sunmaktadır. 2025 Ocak ayında T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yapılan açıklama da bu Üçüncü Yaş Üniversitelerinde 6 bin 320 yaşlı bireye eğitim verilmiş ve 2025-2026 yılı içinde dokuz üniversite ile protokol imzalanmıştır. Böylece “Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Yüksek İhtisas Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Erzurum Teknik Üniversitesi, Şırnak Üniversitesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi ve Bahçeşehir Üniversitesi” ise 2025-2026 öğretim yılı içerisinde yaşlı bireylere eğitim verecek olan diğer üniversitelerdir. Eğitim faaliyetlerini sürdüren ya da yeni dönemde eğitim faaliyetlerine başlayacak olan Üçüncü Yaş Üniversitelerinin sayısı 26 ya ulaşmış olup, bu üniversitelere 60 yaşını dolduran her yaşlı birey başvurabilmekte ve ücretsiz bir şekilde eğitimlere katılabilmektedir (Çevrim içi erişim: <https://www.aile.gov.tr/haberler/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanimiz-goktas17-tazelenme-universitesinde-6-bin-320-yaslimiza-egitim-veriliyor/>, Erişim tarihi: 01/01/2026).

Türkiye’de Tazelenme Üniversiteleri olarak bilinen Üçüncü Yaş Üniversiteleri , “*kampüslerin belirlediği çerçevede teorik, uygulamalı dersler, laboratuvar çalışmaları, seminer, atölye çalışması gibi derslerden oluşan 4 yıllık bir yetişkin eğitim modelidir*”. Bu eğitim modeli tamamen ücretsiz olup, gönüllülük esasına dayanan ve tamamen sosyal sorumluluk projesi olarak faaliyet gösteren organizasyonlardır. Bu üniversitelerde yaşlı bireyler, yaşlılık ile gelen biyolojik, sosyolojik, psikolojik durumlara karşıda hazırlanmaktadır (Çevrim içi erişim: <https://aile.tr/haberler/bakanimiz-derya-yanik-2021-yili-itibariyla-6-tazelenme-universitesinde-toplamda-5665-yaslimiza-egitim-veriliyor/>. Erişim tarihi: 01/01/2026).

2024-2025 eğitim öğretim yılında 60+ Tazelenme Üniversitesi ya da Üçüncü Yaş Üniversitesi olarak faaliyetlerini yürüten 17 üniversitenin program içeriği Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. 2024-2025 Eğitim Öğretim Yılında Üçüncü Yaş Üniversitesi Olarak Faaliyetlerini Yürüten 17 Üniversitenin Program İçeriği

Üniversite Adı		Program kabul Şartı	Verilen Dersler
Akdeniz Üniversitesi	2016	50+ ve 60 yaş üzeri	50+ Hazırlık Döneminde: Aktif Yurttaşlık Nöroloji Temel Bilgi Teknolojileri Sağlığı Geliştirmek Ceza Hukuku Yaşlılığın Sosyolojisi Kronik Hastalıklar Felsefe İş Güvenliği 60 Yaş Üzeri Gerontolojiye Giriş KBB Beslenme ve Sindirim Biyokimyası Yaşlanmanın Ekolojisi Nöroloji Hemşirelik Esasları “İnkontinans” Ortopedi Kişisel Gelişim ve Sosyal İletişim Sağlık Okuryazarlığı Biyoloji Göz Hastalıkları Hemşirelik Esasları İktisadi Bakış İle Uygurlık İş Güvenliği Fizyoterapi Diş Hastalıkları Farmakoloji Yaşlılarda İlaç Kullanımı Türk Vergi Sistemi Koruyucu Sağlık Hizmetleri Sağlık Ekonomisi Hukuku Yargılama Usulü Genel Cerrahi Kardiyoloji Kişisel Gelişim ve Sosyal İletişim Beslenme Genel Güvenlik Uzay Bilimleri Göğüs Hastalıkları Toplumsal Duyarlılık ve Katkı Projeleri Yüksek Lisans Döneminde: Bilimsel Araştırma ve Etik
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi	2017	60 yaş ve üzeri	Kişisel Gelişim Psikanaliz Felsefeye Giriş Temel İngilizce Geriatrik Egzersiz Bilimi Siyaset Kültür ve Toplum 20.yy Türk Şiiri Esneklik ve Beden Sağlığı Sanat Tarihi Grup Fitness Birlikte Yaşama Sanatı Türkiye'nin Toplumsal Yapısı Bilgisayar ve Teknoloji Finansal Okuryazarlık Sağlık İletişimi ve Sağlık Okuryazarlığı Şehir ve Medeniyet

			Gastronomi Geriatrik Egzersiz Testleri Beslenme ve Sürdürülebilirlik
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	2017	60 yaş ve üzeri	Hemşirelik Fiziksel Aktivite Psikoloji Tarih Sosyoloji Yemek Yapımı Psikoloji Arkeoloji Fizyoterapi Arkeoloji Halk Edebiyatı Felsefe Tıp Fizyoterapi
Anadolu Üniversitesi	2019	60 yaş ve üzeri	Yoga Sağlık Bilgisi Astronomi ve Evren Bilimi Psikoloji Spor (Seçmeli) Hukuk İngilizce Beslenme İlkeleri Popüler Müzik Tarihi Arkeoloji Kişisel Bakım Akıl ve Zeka Oyunları Halk Müziği Mandala İletişim Becerileri Sirtaki Halk Oyunları İletişim Nöroloji İnsan Hakları Ağız ve Diş Sağlığı Fotoğrafçılık Sosyal Politika Sosyal Medya Kullanımı ve Güvenliği Kanserden Korunma Tiyatro (Seçmeli) KBB Taş-Ahşap Boyama ve Tasarım Gezi Yazarlığı Örgü Teknikleri İşaret Dili
Kıbrıs Girne Üniversitesi	2018	60 yaş ve üzeri	Dahiliye, Gerontoloji, Ortopedi, Sağlıklı Beslenme, Acil Tıp, Endokrinoloji Kültür-Sanat, İç Dekorasyon, Yoga, İletişim, Edebiyat Gıda Güvenliği ve Sağlığı Tarihin Tatlı Gücü Bütünsel Sağlık Yaratıcı Yazarlık ve Drama Ölüm Korkusu Hayvanların Bilinmeyen Dünyası Ruh Sağlığı ve Yanılsamaları Kişisel Gelişim Depresyon ve Depresyonla Baş Etmek Beyin ve Markalaştırma Stratejileri Radyasyon Nedir Ne Değildir? Yas Arkeoloji Hukuk

Malatya Turgut Özal Üniversitesi	2021	60 yaş ve üzeri olmak Akıllı telefon kullanabiliyor olmak	Diyabet ve Hipertansiyon Beyin Sağlığı ve Beslenme Bitki Üretim Teknikleri Kognitif Egzersiz Temel Mutfak Bilgileri Yaşlılıkta Geleneksel Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Kanserden Korunma Yaşlılarda Düşmeler Evde Sağlık Hizmetleri Uyku Bozuklukları Bunamalar Fiziksel Egzersiz Kronik Hastalık Yönetimi-Diyabet Yaşlı İhmal ve İstismarı Geri Dönüşüm Uygulama Dersi Yaşlılarda Sosyal Hizmet Öfke Yönetimi Hortikültürel Terapinin Yaşlı Bireylerde Anksiyete ve Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi Bal Arısı Yetiştiriciliği ve Arı Ürünleri Pratik ve Sağlıklı Yemekler Güvenli Bankacılık İşlemleri Kekler ve Pastalar Sağlık Okur Yazarlığı Geri Dönüşüm Uygulamalı Zihinsel Aktiviteler Dijital Okur Yazarlık Yaşlılıkta Depresyon Yaşlı Bireylerde Sağlığı Geliştirme Davranışları Demans Organ Nakli Organ ve Doku Transplantasyonu Zootečni Sosyal Medya Okuryazarlığı Sağlık Okuryazarlığı Yaşlı Bireylerde Kaygı
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	2022	60 yaş ve üstü olmak	Teorik, Uygulamalı Dersler, Laboratuvar Çalışmaları, Seminer, Atölye Çalışması
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	2021	60 yaş ve üstü olmak Okur-yazar olmak	Sağlık Bilgisi Tazelenme Dersi Beceri Dersi Spor Dersleri Gözlem Dersi Girişimcilik Ben De Öğretmenim Gezi Gözlem Pozitif Yaşlanma Fotoğrafçılık Gastronomi / Dünya Mutfakları Emlak Yönetimi / Para ve Yatırım Satranç İşaret Dili İnsan İlişkileri ve İletişim Medya Okur-Yazarlığı Tamir Tadilat / Örgü Örne Kültür Sanat Aktiviteleri Fitoterapi Arkeoloji ve Kazı Bilgisi Diksiyon Fizyoloji / Biyoloji
Muş Alparslan Üniversitesi	2021	60 yaş ve üstü olmak	Yaşam Felsefesi Psikoloji ve Yaşam Fiziksel Aktivite ve Egzersiz Sanat Terapi Tasavvufi Ud Dersleri
Yozgat Bozok Üniversitesi	2023	55 yaş üstü bireyler	Yaşlı Sağlığı Finansal Okuryazarlık/Temel Ekonomi Etkili İletişim ve Diksiyon Bilişim Teknolojileri İlk Yardım Uğraşı Terapisi Temel Hukuk

			Doğa Sporları Manevi Destek ve Yaşlılık Yabancı Dil Gönüllülük Çalışmaları
Mersin Üniversitesi	2024	60 yaş ve üstü olmak	“Sağlıklı Yaşam”, “İlk Yardım”, “Astroloji” “Para Yönetimi” Yoga, Egzersiz ve Life Kinetik
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	2024	60 yaş ve üstü olmak	Fiziksel Aktivite El Becerileri Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi İletişim Teknoloji Sağlık Bilgisi Din Bilgisi Müzik
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	2024	60 yaş üstü bireyler	Yaşlılıkta Koruyucu Sağlık ve İlk Yardım Hukuk ve Güvenlik Türk-İslam Tarihi Tedavi Hareketleri ve Fizyoloji Afet Yönetimi Halk Sağlığı Spor ve Egzersiz Atık ve Geri Dönüşüm Uygulamaları Ağız ve Diş Sağlığı Kuşaklararası Farklılıklar ve Sosyal Dönüşüm Şehir ve Kültür Temel Beslenme İlkeleri ve Açıklık Uygulamaları
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	2024	60 yaşından gün almış olmak Okuryazar olmak	Mitolojiden Günümüze Deniz Yosunları Seramik Temel Eğitimi Finansal Okuryazarlık Finansal Okuryazarlık Sağlıklı Yaşam ve Fiziksel Aktivite Akvaryumdan Geri Dönüşüme Fen Etkinlikleri Beslenme ve Sağlık Toplumsal Cinsiyet Heykel Seramik Türk Kahvesi Fincan Bilişim Teknolojileri Sağlıklı Yaşam ve Fiziksel Aktivite Deniz Ekosistemleri ve Sürdürülebilir Yönetim Yaklaşımları Dijital Okuryazarlık Giysi Tasarımı Divan Şiirinde Musiki Temel Seramik Eğitimi 2 Geleneksel Türk Sanatlarında Kullanılan Desen ve Sır Tekniklerinin Günümüzde Kullanımı Analitik Psikoloji ve Masal Mevcut Yapıların Deprem Güvenliği Hakkında Temel Bilgiler Suluboya Resim Sanatı ve Uygulamaları Desen/Karakalem Eğitimi 2 Uygulamalı İlk Yardım
Batman Üniversitesi	2024	60 yaş ve üzerinde olmak En az ilkokul mezunu veya okuma yazmayı iyi düzeyde biliyor olmak	Yaşlılık Psikolojisi Kadın ve Erkek Üreme Sağlığı Sağlıklı Beslenme Tur ve Seyahat Planlama Bocce İngilizce Anatomi Enerji Verimliliği Fizyoterapi Pickleball Gerontoloji
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	2024	60 yaş ve üstü olmak	Sağlık Bilgisi, Yaşam Boyu Öğrenme, Psikoloji, İletişim, Girişimcilik Gibi Ana Derslere Ek Olarak Bitki Yetiştirme ve Bahçecilik, Dikiş, Örgü, Fiziksel Aktivite ve Egzersiz, Fotoğrafçılık, Seramik, Boyama, Hat, Müzik, Yemek Pişirme, Kur'an Okuma, Türk-İslam ve Cumhuriyet Tarihi
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	2024	60 yaş ve üstü olmak	Sağlık, Finans, Hukuk,

			İletişim, Teknoloji Okur Yazarlığı Örgü Teknikleri, Yemek Pişirme Moda Tasarımı
--	--	--	---

*Bu tablo yazar tarafından ilgili üniversitelerin sayfalarından toplanan bilgilerle hazırlanmıştır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

BM yaşlılık ilkeleri aktif yaşlanmanın yol haritası niteliğinde olmakla birlikte ülkelere de aktif yaşlanmaya yönelik sosyal politikaların geliştirilmesi ve uygulanmasında rehberlik eden bir işleve sahiptir. Bu bağlamda tarihsel süreçte Fransa’ da başlayan ve bugün Türkiye dahil birçok ülkede uygulama alanı bulunan Üçüncü Yaş Üniversiteleri aktif yaşlanmanın kurumsallaşmış örneklerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda Tablo 1 de yer alan Üçüncü Yaş Üniversitelerinin müfredata dahil etmiş oldukları dersler, Birleşmiş Milletlerin yaşlılık ilkeleri ve Dünya Sağlık Örgütü’nün aktif yaşlanma yaklaşımı bütünleştirilerek incelendiğinde bu iki çerçeveye farklı düzeylerde örtüştüğü görülmektedir. Buna göre:

Bağımsızlık İlkesi ve Aktif Yaşlanma: Tablo 1 de yer alan finansal okuryazarlık, para yönetimi, Türk vergi sistemi, hukuk, insan hakları, dijital okuryazarlık, bilgisayar ve teknoloji, güvenli bankacılık işlemleri gibi dersler bu ilkeyle doğrudan ilişkilidir. Bu dersler, yaşlı bireylerin emeklilik sonrası dönemde ekonomik ve dijital risklerle başa çıkabilmesini, kamu ve özel kurumlarla ilişkilerinde daha bilinçli hareket etmesini sağlamaktadır. Aktif yaşlanma perspektifinden bakıldığında ise yaşlı bireylerin başkasından destek almaya gerek duymadan kendi yaşamını yöneten bağımsız bir aktör olarak konumlandırılmasına yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda BM bağımsızlık ilkesinin Türkiye’deki Üçüncü Yaş Üniversiteleri tarafından önemli ölçüde dikkate alındığını söylemek mümkündür.

Katılım İlkesi ve Aktif Yaşlanma: Katılım ilkesi daha önce de belirttiğimiz gibi sadece yaşlı bireylerin sadece sosyal etkinliklere katılımını değil aynı zaman da kendi bilgi ve deneyimlerini toplumla paylaşabilmeleri ve bu doğrultuda gönüllü faaliyetlere katılımlarını da ifade etmektedir. Bu bağlamda toplumsal duyarlılık ve katkı projeleri, gönüllülük çalışmaları, “Ben de Öğretmenim”, kuşaklararası etkileşim, gezi-gözlem ve kültür-sanat etkinlikleri bu ilkeye yönelik dersler arasında bulunmaktadır. Bu dersler; yaşlı bireyler için sosyal dışlanma ve sosyal izolasyon gibi olumsuz durumların yaşanmasını engelleyici aynı zamanda toplumsal bağların sürdürülmesine katkı sağlayacak niteliktedir. Ancak, bu derslerin etkinlik düzeyinde olduğu göz önünde bulundurulduğunda yaşlı bireylerin programların planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinde karar verici ya da yönetsel aktörler olarak yer almasında bir sınırlılık söz konusudur. Dolayısıyla bu sınırlılık aktif yaşlanmanın katılım boyutunun Türkiye’deki Üçüncü Yaş Üniversitelerinde kısmen karşılandığını, ancak derinleştirilmesi gereken bir alan olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda yaşlı bireylerin sadece katılan değil programların içeriğine yön verebilen aktörler olarak sürece dâhil edilmesini sağlayacak danışma ve geri bildirim mekanizmaları oluşturulması ve böylece yaşlı bireylerin bilgi, beceri ve mesleki deneyimlerini toplumla paylaşabilecekleri, kuşaklararası etkileşimi destekleyen öğrenme ortamları geliştirilebilmesi bu ilkenin gayesine uygunluk sağlayacaktır.

Bakım İlkesi ve Aktif Yaşlanma: Tablo 1 de kronik hastalıklar, diyabet, hipertansiyon, geriatri, gerontoloji, hemşirelik, evde sağlık hizmetleri, ilk yardım, demans, depresyon, fizyoterapi, geriatik egzersiz, düşmeler, beslenme ve sağlık okuryazarlığı gibi derslerin oldukça yoğun biçimde yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye’deki Üçüncü Yaş Üniversitelerinin aktif yaşlanmayı büyük ölçüde sağlık ve bakım temelli bir yaklaşımla ele aldığını söylemek mümkündür. Yaşlı bireyler, bu dersler aracılığıyla yalnızca bakım alan değil; kendi sağlığını tanıyan, yöneten ve koruyucu davranışlar geliştiren bireyler olarak güçlendirilmektedir. Buna paralel olarak Türkiye’deki Üçüncü Yaş Üniversitelerinin BM bakım ilkesi ile güçlü bir şekilde örtüştüğü görülmektedir.

Kendini Gerçekleştirme İlkesi ve Aktif Yaşlanma: Türkiye’deki Üçüncü yaş üniversitelerinde sanat (resim, seramik, heykel), müzik, halk oyunları, edebiyat, şiir, yaratıcı yazarlık, felsefe, psikanaliz, gastronomi, el sanatları, arkeoloji, mitoloji ve uzay bilimleri gibi yaşlı bireylerin yaşam boyu öğrenmesine ve kişisel anlam arayışına katkı sağlayacak nitelikte çok sayıda ders yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla Türkiye Üçüncü Yaş Üniversitelerinde bu ilkenin hayat bulduğu, aktif yaşlanma yaklaşımıyla yaşlılığı yalnızca sağlık sorunlarıyla ilişkilendirmeyen; üretkenlik, yaratıcılık ve yaşam doyumu ekseninde ele alan bir anlayış hakimdir.

İtibar (Onur) İlkesi ve Aktif Yaşlanma: Tablo 1 de yer alan yaşlı ihmal ve istismarı, insan hakları, toplumsal cinsiyet, manevi destek, yas ve ölüm korkusu gibi dersler bu ilkeyle ilişkilendirilebilir ancak; farkındalık yaratma açısından önemli olmakla birlikte, itibar ilkesinin daha çok yaşlı ayrımcılığıyla mücadele, hak savunuculuğu ve yaşlı bireylerin kamusal alanda görünürlüğünü gibi durumları kapsamaktadır. Buna paralel olarak Üçüncü Yaş Üniversitelerinde BM itibar ilkesi, aktif yaşlanma çerçevesinde eğitimlerin geliştirilerek yaşlı bireylere sunulması gerekmektedir. Bu bağlamda Üçüncü Yaş Üniversitelerinde itibar ilkesinin güçlendirilmesi için farkındalık temelli derslerin ötesine geçilebilmesi ve bu doğrultuda öncelikle yaşlı bireylerin gündelik yaşamda karşılaştıkları ayrımcı tutumları tanımalarını, bu durumlarla başa çıkma yollarını öğrenmelerini sağlayacak eğitimlerin müfredata dahil edilmesi gerekmektedir. Böylece yaşlı bireyler pasif korunma nesneleri olmayacak ve haklarının bilincinde olan bireyler

dönüşeceklerdir. Ayrıca yaşlı bireylerin ihmal ve istismar gibi konularda kendi yaşam deneyimleri üzerinden tartışılmasına imkân sağlayacak, toplum içindeki görünürlüklerini artıracak ve seslerini duyurabilecek; uygulamaların ya da platformların müfredatlara dahil edilmesi, itibar ilkesinin aktif yaşlanma ile bütünleşerek daha kapsayıcı olmasını sağlayacaktır.

Bu değerlendirmeler, Türkiye’deki Üçüncü Yaş Üniversitelerinin aktif yaşlanma yaklaşımını büyük ölçüde sağlık, bakım ve yaşam boyu öğrenme ekseninde geliştirdiğini; bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme boyutlarında görece güçlü bir uyum sergilediğini, buna karşılık katılım ve itibar ilkelerinin daha çok farkındalık ve etkinlik düzeyinde karşılandığını göstermektedir. Bu durum, Üçüncü Yaş Üniversitelerinin yaşlılığı edilgen bir bakım süreci olarak değil, öğrenme ve gelişim odaklı bir yaşam evresi olarak yeniden tanımlama potansiyeline sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca aktif yaşlanmanın karar alma süreçlerine katılım, hak temelli güçlenme ve kamusal görünürlük boyutlarında yapısal olarak derinleştirilmesi gerektiğine de işaret etmektedir.

Sonuç olarak aktif ve sağlıklı yaşlanma perspektifinde yaşlı bireylerin, Üçüncü Yaş Üniversiteleri aracılığıyla yaşam boyu öğrenme, toplumsal katılım ve kendini gerçekleştirme olanaklarına erişiminin güçlendirilmesi, yaşlanan toplumlarda sosyal refahın sürdürülebilirliği açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu doğrultuda Üçüncü Yaş Üniversitelerinin, sağlık ve bakım temelli güçlü yönlerini koruyarak yaşlı bireylerin özerklik, karar alma süreçlerine katılım ve kamusal görünürlüklerini artıracak şekilde programlarını geliştirmeleri; aktif yaşlanma yaklaşımının ve BM yaşlılık ilkelerinin bütüncül biçimde hayata geçirilmesine katkı sağlayacak ve buna paralel olarak da toplumlarda sosyal refahın sürdürülebilirliğinin sağlanmasında önemli rol oynayacaktır.

KAYNAKÇA

- Çolak, M., & Özer, Y. E. (2015). Sosyal Politika Anlamında Aktif Yaşlanma Politikalarının Ulusal ve Yerel Düzeydeki Analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(55), 115-124.
- Çölgeçen, Y., & Çölgeçen, H. (2020). Aktif yaşlanma açısından hayat boyu öğrenme: Üçüncü Yaş Üniversiteleri. *Turkish Studies*, 15(4), 2495-2511.
- Çuhadar, S. G. (2020). Yaşlanan nüfusa çözüm önerisi olarak aktif yaşlanma yaklaşımı: eleştiriler ve olası endeks için Türkiye önerileri. In *Journal of Social Policy Conferences* (No. 79, pp. 361-397). Istanbul University.
- Fernández-Ballesteros R, Robine JM, Walker A, Kalache A. (2013). Active Aging: A Global Goal. *Current Gerontology and Geriatrics Research*. doi: 10.1155/2013/298012.
- Formosa, M. (2014). Four decades of Universities of the Third Age: past, present, future. *Ageing & society*, 34(1), 42-66.
- Hebestreit, L. (2008). The role of the University of the Third Age in meeting needs of adult learners in Victoria, Australia. *Australian Journal of Adult Learning*, 48(3), 547-565.
- Kalyoncuo, S., & Kartın, P. T. (2021). Aktif Yaşlanma ve Hemşirelik Bakımı. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(1), 26-32.
- López-López, R., & Sánchez, M. (2019). The Institutional Active Aging Paradigm In Europe (2002–2015). *The Gerontologist*, 60(3), 406-415. doi:10.1093/geront/gnz094
- Özdemir, N. E., Çiftçi M. (2024). Sosyal Refah Tipolojileri Bağlamında Yaşlılık: Farklı Refah Tipolojilerinin Yaşlılığa Yaklaşımı Ed. ALTUNOK, B., & ERPAY, İ. Sosyal Boyutlarıyla Yaşlılık ve Dezavantajlılık. ISBN 978-625-6125-43-8. Astana Yayınlar, Ankara.
- Şen, B. K., Erbil, D. D., & Hazer, O. (2025). Aktif Yaşlanma Algısı ve Toplumsal Hayata Katılım. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 25(69), 1110-1141.
- TÜİK Haber Bülteni. (2024). Nüfus Projeksiyonları, 2023-2100. 30 Temmuz.
- WHO, (2002). “Active Aging. A Policy Framework,” World Health Organization, Geneva, Switzerland.
- WHO, (2025). Ageing and Health. *Çevrim İçi Erişim*: https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health?utm_source=chatgpt.com
- United Nations. (1991). United Nations principles for older persons. UN General Assembly Resolution 46/91. <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OlderPersons.aspx> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- <https://30yil.mu.edu.tr/tr/mugla-tazelenme-universitesi-104> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- <https://alkutazelenme.alanya.edu.tr/duyuru/2025-2026-egitim-ogretim-yili-guz-donemi-ders-programi-yayinlandi/> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- <https://alkutazelenme.alanya.edu.tr/hakkimizda/kurulus-ve-protokol/> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026

- <https://batman.edu.tr/haberler/universitemiz-60plus-tazelenme-universitesinde-2025-2026-egitim-takvimi-belli-oldu/17104> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- <https://bozok.edu.tr/birim/tazelenme-universitesi> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- <https://kyrenia.edu.tr/akademik/60-tazelenme-universitesi/> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- <https://myo.ebyu.edu.tr/ebyu-tazelenme-universitesi-projesi-ebyu-myoda-60-yas-ustu-bireylere-egitim-verildi/> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- <https://tazelenme.com/hakkinda> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- <https://tazelenme.alparslan.edu.tr/> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- <https://tazelenme.comu.edu.tr/> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- <https://tazelenme.gop.edu.tr/Default.aspx?d=tr-TR> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- https://tazelenme.gop.edu.tr/Icerik.aspx?d=tr-TR&mk=46688&m=faaliyet_raporlari Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- <https://tazelenme.nisantasi.edu.tr/> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- <https://tazelenme.ozal.edu.tr/> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- <https://www.ahievran.edu.tr/arsiv-haberler/8621-universitemizde-60-tazelenme-universitesi-egitimleri-basliyor> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- <https://www.mersin.edu.tr/haberler/391146/mersin-universitesi-60-tazelenme-universitesinde-yil-sonu-coskusu> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- https://yacumer.akdeniz.edu.tr/tr/ders_programlari-10364 Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026
- <https://yasamer.mu.edu.tr/tr/mugla-tazelenme-universitesi-9655> Çevrim İçi Erişim Tarihi: 09.01.2026